

Bir Kurumsal Girişimci Olarak Devlet: Yeni Kurumsal Kuram Bağlamında Bir Değerlendirme (*)

State as an Institutional Entrepreneur: An Evaluation from the New Institutional Theory Perspective

Akansel Yalçinkaya(**), Deniz Taşcı(***)

Özet

Bu çalışmada, kurumsal kurama göre devletin kurumsal girişimcilik rolü incelenmiştir. Yapılan incelemeler, devletin farklı bağlamlar ve örgütsel alanlardaki kurumsal süreçlerde kurumsal girişimci olarak etkili olduğunu göstermektedir. Devletin farklı ülke bağlamları ve örgütsel alanlarda bazen benzer bazen de farklı şekillerde kurumsal girişimci olarak önemli rol oynadığı görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Kurumsal girişimcilik, devlet, yeni kurumsal kuram

Abstract

In this study, the role of the state as an institutional entrepreneur was examined. The examinations done shows that the state is influential as an institutional entrepreneur in the institutional processes in various contexts and organizational fields. It was seen that the state across the country contexts and organizational fields plays an important role as an institutional entrepreneur sometimes similarly and sometimes differently.

Keywords: Institutional entrepreneurship, state, new institutional theory

(*) Bu çalışma, Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu tarafından kabul edilen 1502E090 No.lu proje kapsamında desteklenmektedir.

(**) Sorumlu yazar/Corresponding author, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sivil Havacılık Yüksekokulu, 34000, Kadıköy/İstanbul, akansel.yalcinkaya@medeniyet.edu.tr

(***) Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fakültesi, 26480, Eskişehir, dtasci@anadolu.edu.tr

Giriş

Yeni kurumsal kuram, Berger ve Luckmann (1966) tarafından ortaya atılan ve ontolojik olarak insan varlığından ve onun düşünüşünden bağımsız bir gerçeklik olamayacağını, gerçekliğin insanlar tarafından sosyal olarak inşa edildiği tezini savunan sosyal inşa geleneği üzerine temellendirilmiştir. Sosyal inşacılığa dayalı olarak gelişen yeni kurumsal kuram yazınında DiMaggio (1988)'nin kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden aktörü kurumsalcı analize dâhil etme çabası önemli bir etki oluşturmuştur. DiMaggio (1988)'nin ortaya koymuş olduğu görüşler, aktör bakış açısını savunan bir kurumsal girişimcilik yazınının (Hardy ve Maguire, 2008; Maguire, Hardy ve Lawrence, 2004; Garud, Hardy ve Maguire, 2007; Battilana, Leca ve Boxenbaum, 2009) oluşmasına ön ayak olmuştur. Bu yazında, kurumsal girişimcilik “özel bazı kurumsal düzenlemelere ilişkin kendi çıkarları doğrultusunda hareket ederek, kaynakları yeni kurumlar oluşturmak ya da var olanları dönüştürmek amacıyla harekete geçiren aktörleri ve onların faaliyetlerini” (Maguire, Hardy ve Lawrence, 2004: 657; Garud, Hardy ve Maguire, 2007:957) ifade etmek için kullanılmıştır.

İlginç bir şekilde, kurumsal girişimciliğe ilişkin çalışmalarda, makro analizlerden ziyade mikro analize doğru bir kayma olmuş ve daha çok bireylere, örgütlere, derneklere, birliklere ve sosyal hareketlere odaklanılmış, güçlü ve önemli aktörlerden belki de en önde geleni olarak kabul edilebilecek devletin kurumsal girişimci niteliği genelde ihmal edilmiştir. Oysaki yeni kurumsal kuramda devletin yeri ve gücü, kurucu çalışmalarla ortaya çıkan ilk formülasyonlarından beri önemli bir yer işgal etmiş ve devletin kurumsal süreçlerdeki etkisi çeşitli görgül çalışmalara konu olmuştur. Burada özellikle devletin, örgütsel çevrede yer alan aktörlerden sadece biri olmadığı, yasal zorlama kabiliyetine sahip farklı bir aktör (Streeck ve Schmitter, 1985: 20) olduğu vurgulanmıştır. Bu çalışma ile yeni kurumsal kuramda üzerinde önemle durulan, ancak kurumsal girişimcilik çalışmalarında kurumsal girişimci niteliği ihmal edilen devletin kurumsal girişimci niteliğine odaklanılarak, nasıl bir aktör olarak görüldüğü değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

Çalışma, ilk olarak yeni kurumsalcı yazında kurumsal girişimcilik kavramının nasıl bir yer işgal ettiğine değinmekte, izleyen bölümde, yeni kurumsalcı gelenekte devletin nasıl ele alındığı ve kavramsallaştırıldığı tartışılmaktadır. Daha sonra, yeni kurumsalcı yazında devleti kurumsal girişimci olarak değerlendiren çalışmalar gözden geçirilerek devletin hangi örgütsel alanlarda nasıl bir kurumsal girişimci olduğu incelenmektedir. Çalışma, değerlendirme ve sonuç bölümü ile sona ermektedir.

Kurumsal Girişimcilik

Kurumsal girişimcilik ile ilgili tartışmanın temelleri, esasen, sosyal bilimlerdeki en önemli tartışma konularından birisi, birey ile toplum veya daha teknik bir ifadeyle yapı (belirlenim) ile eylem (özgür irade) arasındaki ilişkiye dayanmaktadır (Turhan ve Danışman, 2016). Bazı düşünürler yapının eylemden ve eylemi yapan aktörden önce geldiğini iddia ederken, bazıları ise sosyal dünyanın ne yaptığını bilen aktörlerden oluştuğunu belirtip eylemin yapıdan öncelikli olduğu görüşünü savunmuşlardır. Aslında bu iki görüş arasındaki ayrışmanın kökenlerini antik çağlara kadar uzanan nesnellik-öznellik ve belirlenimcilik-özgür irade gibi tartışmalarda görmek mümkündür (Yıldırım, 1999: 25). Genelde sosyal bilimlerde egemen duruşun yapı ve çevrenin belirlenimci etkisinden yana olduğu bilinmektedir. Belirlenim gerek doğadaki eğilimler gerekse doğal bilimlerin bulgularıyla temellendirilmektedir. Belirlenim, gücünü önemli ölçüde bilimci savlardan almaktadır. Özgür seçim savı da özgürlük, değişme, yaratıcılık ve yenilikçilik benzeri olguların önünü açmaktadır (Sargut, 2002: 122).

Aktör-yapı ikiliği, yeni kurumsalcılıkta kendini yerleşik eyleyen paradoksu (*paradox of embedded agency*) (Holm, 1995; Seo ve Creed, 2002) olarak göstermiştir. Bu kurumsal paradoksun kökenleri, insan eyleyenliği ile kurumlar arasındaki ilişkinin diyalektik doğasını anlamayı zorunlu kılmaktadır (Battilana, 2006: 654). Yerleşik eyleyen paradoksu, aktör-yapı ikiliği üzerinden hareketle, kurumsal belirlenim ile insan eyleyenliği arasındaki gerilimde yansımaları bulmaktadır. Sosyal inşacılığa dayalı olarak gelişen yeni kurumsal kuramda, *bizim normlarımız ve kolektif inanç sistemlerimiz kurumsal olarak belirleniyor ise, insan eyleyenliği kurumsal değişimde nasıl bir etken olarak ele alınabilir* sorusu yöneltilmiştir (Battilana, Leca ve Boxenbaum, 2009: 67). Battilana vd. (2009: 72), bu çerçevede var olan kurumlar tarafından belirlenmiş eylemlere ve inançlara sahip örgütlerin ve bireylerin bu kurumları nasıl zedeleyip yeni kurumsal düzenlemeler oluşturacağını paradoksal bir mesele olduğunu belirtmişlerdir. Holm (1995) da, bu noktada, aktörlerin ussallıkları ve eylemleri kurumlar tarafından konumlandırılıyorsa, nasıl olur da aktörler bu kurumları değiştirebilirler sorusu üzerinde durmuştur. Clegg (2012: 168) de benzer şekilde yeni kurumsalcılara, aktörler kurumsal olarak yerleşik ise, kurumsal değişim nasıl gerçekleşmektedir şeklinde seslenmiştir. Bu sorular, kurumsal değişimde amaçlı ve çıkarını gözeten aktöre ilgi duyulmasının önünü açmıştır.

Bu çerçevede kurumsal girişimcilik kavramı, DiMaggio (1988: 3) tarafından kurumsal kuramda çıkarın ve eyleyenliğin rolünün hala bulanık olduğunu vurgulamak ve kurumsal değişimin politik bir süreç içinde gerçekleştiğini ima etmek üzere kullanılmıştır (Özen, 2010: 277). Buna göre, kurumsal girişimciler yeni kurumların yaratılması, kurumların yeniden üretilmesi ve çözülmesi sürecinde yeterli kaynaklara sahip olan ve yüksek düzeyde değer atfettikleri çıkarlarını gerçekleştirme fırsatı arayan örgütlü aktörlerdir (DiMaggio, 1988: 13-16). DiMaggio, kurumların ortaya çıktığı, yeniden üretildiği ve aşındırıldığı kurumsal süreçlerin, çıkar ve grup çatışması göz önünde bulundurulmadan açıklanamayacağını ifade etmiş (DiMaggio, 1988: 3) ve yeni kurumsalcılığın klasik eserleri veya kurucu çalışmaları sayılabilecek çalışmalarda aktör kavrayışına dikkat çekmiştir. Örneğin, Meyer ve Rowan (1983: 30), bireysel ve kolektif aktörlerin kendi çıkarları ve sonuçları için kurumsal kuralları ve ilkeleri kullanma eğilimini vurgularken, DiMaggio ve Powell (1983: 126), kurumsal gelişimin ortaya çıkmasında alana kritik müdahalelerde bulunan güçlü aktörlerin (*elites*) önemini altını çizmişlerdir. Beckert (1999: 781), bu görüşü destekler nitelikte, kurumsal girişimci kavramının kurumsal örgüt kuramına net bir şekilde stratejik eyleyeni soktuğunu ve bu gelişmenin hayli umut verici olduğunu belirtmektedir. Meyer ve Scott da (1983: 201), özellikle devlet ile ilişkili meşru aktörlerin çıkarlarını gerçekleştirme kapasiteleri üzerinde durmuşlardır. DiMaggio'ya (1988: 13) göre de, kurumsal kuramın kurumsal süreçleri açıklayabilmesi için amaçlı ve çıkarını gözeten bir aktörü analize katması gerekmektedir.

Diğer yandan, Fligstein (1997; 2001), kurumsal girişimciliği sembolik etkileşimciliğe dayandırarak aktörlerin sosyal becerilerine atıfla tanımlama taraftarıdır. Fligstein (2001: 105-106), eyleyenlik kavramı yerine sosyal beceri kavramının üzerinde durmakta, sosyal beceriyi diğer aktörleri kurumların veya örgütsel alanların oluşumunda önemli bir rol oynayan kolektif bir hareket veya eylem için işbirliğine gitmeye motive etme olarak tanımlamaktadır. Buna göre, kurumsal girişimciler, ortak anlamlar ve kimlikler sağlayarak diğer aktörleri işbirliği yapma noktasında motive eden sosyal becerilere sahip aktörlerdir (Fligstein, 1997: 397). Hoffman (1999), kurumsal girişimciliği, bir sorunun varlığıyla ortaya çıkan ve aralarında ihtilaf dahi olsa söz konusu bu sorunu paylaşan aktörlerin sorunu çözmek için bir kurumsal alan oluşturma çabası veya girişimi olarak tanımlamaktadır (Hoffman, 1999: 366-367). Seo ve Creed (2002)'in diyalektik yaklaşımı da, kurumsal çelişkilerin kurumsal değişimi gerçekleştirecek ajanları veya kurumsal girişimcileri ortaya çıkardığını ifade etmektedir.

Diğer yandan, Maguire vd. (2004: 657), kurumsal girişimciliği, kendi çıkarları doğrultusunda hareket ederek kaynakları yeni kurumlar yaratmak ya da var olanları dönüştürmek amacıyla harekete geçiren aktörlerin faaliyetleri şeklinde tanımlamışlardır. Bu doğrultuda kurumsal girişimciler, davranış kalıplarından sıyrılan ve kurumları şekillendirme ve geliştirme stratejileri için çabalayan aktörler olarak görülmüş ve bireyler, örgütler, meslekler, ağlar, birlikler ve sosyal hareketler gibi çok farklı şekillerde ortaya çıkabilecekleri belirtilmiştir (Hardy ve Maguire, 2008: 200).

Kurumsal girişimciliğe ilişkin görgül araştırmaların gelişimi ve kavramın farklı metodolojik yaklaşımlarla ele alınıp zenginleştirilmesi için *Organization Studies* dergisi 2007 yılında özel sayı yayımlamıştır. Bu özel sayıdaki çalışmalardan ilkinde, Levy ve Scully (2007), baskın kurumsal normlar, yapılar ve aktörlerin üstesinden gelebilmek için örgütsel alanın yapısı, strateji ve güç olmak üzere üç boyutlu gücün kurumsal girişimciler tarafından nasıl kullanıldığını göstermişlerdir. Khan vd. (2007), kurumsal girişimciliğin niyet edilmeyen sonuçları ve karanlık tarafı üzerine odaklanmışlardır. Child vd. (2007), Çin'deki Çevresel Koruma Sistemi'nin doğuşu, gelişimi ve yapılanmasında liberal siyasalardakinden farklı olarak devletin bir kurumsal girişimci gibi nasıl hareket ettiğini ortaya koymuşlardır. Perkmann ve Spicer (2007) da, Avrupa sınırlarındaki yerel otoritelerin politikalarını koordine etmeye yönelik yeni bir örgütsel form olan Euroregion'ın doğuşu ve yayılımında kurumsal girişimcilerin giriştikleri, her biri ayrı bir beceri seti gerektiren ve etkileşimsel, teknik ve kültürel projeler tespit etmişlerdir.

Yeni Kurumsal Kuramda Devlet Kavrayışı

Yeni kurumsal kurama göre, devlet, örgütsel çevrede yer alan aktörlerden sadece biri değil, yasal zorlama kabiliyetine sahip çok farklı bir aktördür (Streeck ve Schmitter, 1985: 20). Örgütsel alanlarda devletin nasıl bir rol oynayabileceğine ilişkin görüşlere kurumsal kuramın öncü çalışmalarında rastlanmaktadır. Özellikle, DiMaggio ve Powell (1983), devletin nasıl ve neden rasyonelleştirici olduğunu ayrıntıları ile açıklamakta ve örneklendirmektedirler. DiMaggio ve Powell (1983: 147), 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren devletlerin en önemli rasyonelleştirici aktörlerden birisi olduğunu belirtmektedirler. Onlara göre, devlet, zorlayıcı eşbiçimlilik mekanizmaları ile örgütsel veya kurumsal değişime kaynaklık edebilmektedir. Diğer yandan, Meyer ve Rowan (1977), diğer büyük örgütlerle beraber rasyonelleşmiş devletin sosyal hayatta hâkimiyetinin artmasıyla örgütsel yapıların

artan oranda kurumsallaştığını belirtmektedirler. Buna göre, devlet, toplumsal birimleri kontrol etmek ve standartlaştırmak için biçimsel örgütlenmenin doğmasına ve yayılmasına katkıda bulunan, benzeştirici bir aktördür (Özen, 2011: 51).

Devletin rasyonelleştirici rolüne yönelik görüşlere yeni kurumsal kuramın klasik kaynağı olarak görülen turuncu kitapta da rastlamak mümkündür. Kitapta yer alan neredeyse her bölümde devletin rolüne vurgu vardır. Örneğin, DiMaggio ve Powell (1991: 28)'ın giriş bölümünde, kurumların yeniden oluşturulmasında devlet gibi merkezi ve güçlü aktörlerin taleplerinin belirleyici olduğu vurgulanmaktadır. Scott ve Meyer (1991: 121) de, Streeck ve Schmitter(1985)'e atıfla yasal zorlama gücünün kullanabilme kabiliyetinin altını çizerek devletin sıradan bir aktör olmadığını vurgulamaktadırlar. Powell (1991), ABD'den, modern şirket formunun doğması ve yaşamasında devletin rolü üzerinde durmuştur.

Friedland ve Alford (1991) da devletin toplum içerisindeki en hâkim örgüt şeklinde ele alınması gerekliliğini vurgulamaktadır (s.236). Turuncu kitapta devletin örgütsel yaşamdaki rolüne ilişkin en belirgin ve kuvvetli olduğu bölümlerden biri Fligstein (1991)'a aittir. Fligstein (1991), devleti birbirleriyle yoğun ilişkili örgütlerden oluşan yapı olarak ele almakta, devletin, örgütsel alanı diğer örgütlerden farklı bir şekilde çok daha derinden ve sistematik olarak değiştirebildiğini belirtmektedir (Fligstein, 1991: 314). Scott (2008: 53) da, kurumların düzenleyici yönüne vurgu yaparak devletin kural koyucu, hakem ve yaptırımcı olduğunun altını çizmektedir. Bu çerçevede, devletin özellikle piyasaların oluşumu ve gelişimindeki rolüne yapılan vurgu dikkat çekmektedir (Fligstein 2001; 2005). Buna göre, modern devletin varlığı ile piyasaların varlığı at başı gitmektedir (Fligstein, 2001: 3). Piyasa ortamında faaliyette bulunan şirketler, devlet tarafından hazırlanmış kurallara, düzenlemelere ve kanunlara göre hareket ederler. Piyasaların oluşumu ve gelişiminde, devlet, rekabeti tesis eder, gerekli teknolojik altyapıyı sağlar ve rakipler arasında hakemlik yapar (Fligstein, 2001: 12).

Özetle devlet, kuramsal kuramda kurumların ortaya çıkışı, örgütsel alan ve örgütsel formların kurumsallaşması ve çözülmesinde etkili bir aktör olarak görülmektedir. Devlet, modern dünyada temel kural koyucu, rasyonelle edici olarak kurumsallaşmanın ve kurumsal değişimin ana kaynağı olarak kabul edilmektedir (Koç, 2013: 23; Palmer ve Biggart, 2002: 266). Devletin örgütsel alanların başat aktörü olarak istikrarı sağlayıcı eylemlerde bulunan, kural koyucu, tarafsız ve yaptırım gücüne sahip niteliği vurgulanmaktadır.

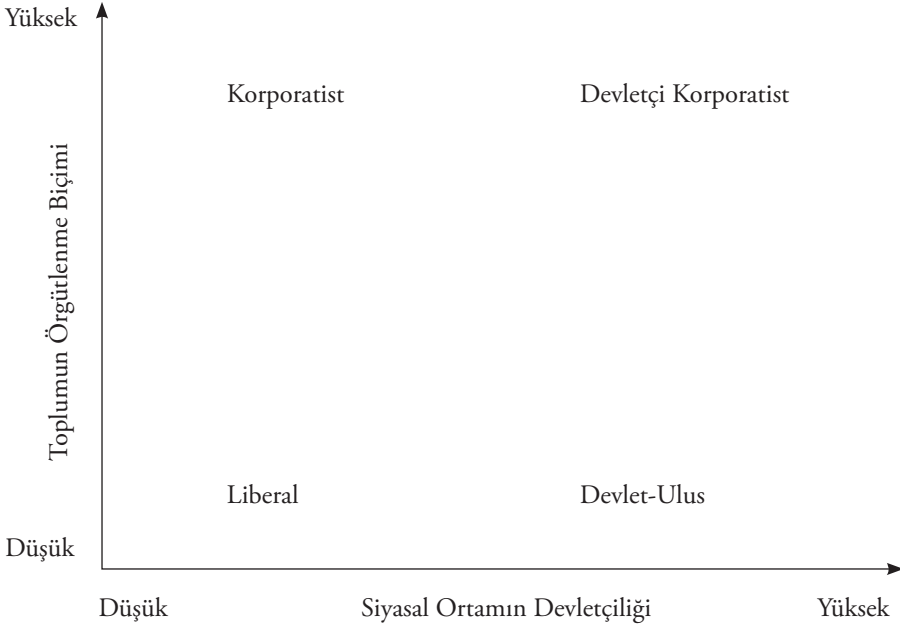
Diğer yandan, devlet rasyonalize edici ve istikrarı sağlayan bir aktör olarak ele alınırken kurumsallaşma süreçlerindeki rasyonelleştirici ve istikrarlaştırıcı etkiler dışındaki rolleri biraz göz ardı edilmiş görünmektedir. Zira ABD’de geliştirilen bir kuram olarak yeni kurumsal kuram ABD’nin ekonomik, politik, yasal ve sosyal özelliklerini taşımakta, aynı varsayımlarla farklı bağlamlarda çalışıldığında açıklayıcı olma potansiyeli eksik kalabilmektedir. Bu durum belki en fazla siyasa farklılıklarında kendini göstermektedir.

Siyasa Farklılıkları ve Kurumsal Süreçler

Siyasal sistem farklılıklarının kurumsal süreçlere etkisi ilkin Jepperson ve Meyer (1991) tarafından turuncu kitapta dile getirilmiş, daha sonra Jepperson (2002) bunu geliştirerek bir tipoloji oluşturmuştur. Jepperson ve Meyer (1991), ilki toplumsal birimlerin kamusal aktörler olarak yetkilendirilme derecesi olan ve ikincisi ise, politik yapıların kolektif işleri ve işlevsel ilişkileri doğrudan belirlemesi ve kontrol etmesi şeklinde ifade edilen boyutlardan yola çıkarak modern politik yapıları, liberal bireyci, devletçi, parçalı ve korporatist devlet şeklinde sınıflandırmışlardır.

Jepperson (2002) sonradan da siyasa farklılıkları üzerine çalışmaya devam etmiş ve bir ülkedeki kurumsal alanın biçimlenmesinde siyasal ortamın iki temel özelliğine dikkat çekmiştir. Bunlardan birincisi o ülkedeki siyasal ortamın ne ölçüde “devletçi” olduğu ile ilgilidir. İkinci boyut ise toplumun örgütlenme biçimi ile ilgilidir. Bu iki boyut dört farklı modern ulus devlet siyasasını oluşturan bir tipolojiyi meydana getirmektedir (Şekil 1): Liberal, korporatist, devletçi korporatist ve devlet-ulus (Jepperson, 2002: 64).

Liberal siyasa, Anglosakson dünyada görülen devletçiliğin düşük olduğu ve bireyselleşmiş toplum yapısının egemen olduğu siyasaya, devlet-ulus, devletçiliğin yüksek ve bireysel dayanışmacılığın egemen olduğu siyasaya, devletçi korporatist yapı devletçiliğin ve toplum içinde zorunlu mesleki örgütlenmelerin egemen olduğu siyasaya ve son olarak korporatist yapı devletçiliğin düşük ancak sivil örgütlenmelerin hiyerarşik bir biçimde yapılandığı siyasaya karşılık gelmektedir (Jepperson, 2002).

Şekil 1. Dört Baskın Modern Siyasa Modeli (Jepperson, 2002: 64).

Yeni kurumsalcı yazında kurumsal kuram çalışmalarının genellikle Anglo-Amerikan ülkelerine veya bağlamlarına odaklandığı (Tempel ve Walgenbach, 2007), ABD'nin kültürel ve sosyal dinamiklerini göz önünde bulunduran kurumsalcı çalışmaların ve ABD merkezli bir yaklaşımın ilginç ve önemli kurumsal etkileri gözden kaçırma riskini de beraberinde getirdiği ifade edilmektedir (Greenwood vd., 2008: 28). Clegg (2010: 5), söz konusu riske dikkat çekerek, siyasa farklılıkların en görünür olduğu devlet ve ona bağlı düzenleyici otorite olgusunun ABD'li araştırmacılardan ziyade Avrupalı araştırmacılardan ilgi gördüğünü (Higgins ve Hallström, 2007) belirtmektedir. Mizruchi ve Fein (1999: 680) de, ABD'li araştırmacıların tüm dünyanın çok sınırlı bir resmini gerçek bir dünya görüşü olarak algılamalarına neden olduğundan bahsetmektedir. Nasra ve Dacin (2010: 585), kültürel ve ulusal-bağlamsal farklılıklar yanında egemenlik rejimi gibi bağlama özgü faktörler nedeniyle kurumların oluşumu özelinde çözülme ve tekrar kurumsallaşma gibi süreçlerin batılı bağlamlarla aynı izleğe bağlı olmadığını ve farklı coğrafi bölgelerde batıda gözlemlenenden çok farklı özelliklere sahip olduğunu vurgulamaktadır.

Bazı kurumsalcılar, özellikle bu tarz ülkeler arası farklılıkların o ülkelerin örgütlerinin ve şirketlerinin yapısal ve davranışsal farklılıklarını açıklamada önemli olduğunu ifade etmektedirler (Palmer ve Biggart, 2002: 275). Örneğin, Dobbin (1994), Fransa ve ABD'deki politik aktörler ile iş dünyası aktörlerinin 19. Yüzyıl boyunca gerçekleşen demiryolu gelişiminden farklı dersler alması sonucu, ortaya çıkan farklı endüstriyel politikalarından söz etmektedir. Dobbin'e göre, devletin demiryolu yatırımlarına yönelik eylemleri ABD'de üstü kapalı bir şekilde kabul görürken, Fransa'da yatırımlar bizzat devlet eliyle yapılmaktadır. Orru vd. (1991), Güney Kore, Tayvan ve Japonya'daki farklı kurumsal bağlamların sırasıyla *chaebol*, *qiyejituan* ve *keiretsu* adlı farklı örgütsel formları ve bu örgütsel formlar ile örgütlenen işletme gruplarını beraberinde getirdiğini belirtmektedirler.

Özen (2011: 46), Jepperson ve Meyer (1991)'e atıfla, farklı siyasal sistemlerin farklı kurumsallaşma süreçlerine neden olduğu iddiasının kurumsal çalışmalarda yeteri kadar incelenmiş bir konu olmadığını ifade etmekte, Anglo-Amerikan ve liberal sisteme aşırı yoğunlaşan çalışmalarda devletin kurumsal süreçlerdeki rolünün bilinçli ya da bilinçsiz bir biçimde liberal sistemdeki devlet anlayışına göre kavramsallaştırılmasına neden olduğunu öne sürmektedir. Bundan dolayı, yeni kurumsal kuramda hâkim olan liberal siyasaya yönelik baskın devlet anlayışının farklı bağlamlar için tekrar gözden geçirilmesi gerekliliği öne çıkmaktadır (Özen, 2014).

Özen (2014), Türkiye kaynaklı yeni kurumsalcı çalışmaların bulgularından hareketle, Türkiye'deki kurumsal süreçlerde devletin a) rasyonelleştirici ve kurumsallaştırıcı rolünde belirsizlikler olduğunu, b) örgütsel alanlarda eşbiçimlilik yerine çeşitlilik ve eksik kurumsallaşmaya neden olduğunu ve c) istikrar yerine sürekli değişim ve törensel benimsemeye yol açtığını ifade etmektedir. Buradan hareketle Türkiye'de devletin neden bazı alanlarda belirgin bir rolü varken bazı alanlarda olmadığını incelenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Zira devlet, Türkiye gibi devletçi bağlamlarda eşbiçimlilik ve benzeşme yerine çoğulculuğa yol açmakta (Üsdiken, 2003), yönetim uygulamalarının törensel benimsenmesine neden olmakta (Kurt, 2015) ve örgütsel alanlarda oyunun kurallarını koyup herkese eşit mesafede uzlaştırıcı bir rol oynamaktan ziyade çoğunlukla bir kurumsal girişimci (DiMaggio, 1988) gibi davranarak bir örgütsel formun ortaya çıkışını, oluşumunu ve meşrulaştırılmasını sağlamaktadır (Özen Aytumur, 2010). Örneğin, futbol kulüplerini kurup yöneterek zaman zaman şampiyonu dahi tayin etmekte (Koç, Özen Aytumur ve Erdemir, 2017), sosyal güvenlik alanında sosyal sigorta mantığının (Gökoğlu, 2012), eğitim sektöründe dersane formunun (Şenyuva,

2012) ve sağlık alanında işletme benzeri kurumsal mantık (Özseven, Danışman ve Bingöl, 2014) ile tam teşekküllü özel hastane yapısının (Türkeli, 2012) oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Bu doğrultuda, izleyen bölümde, yeni kurumsalçı analizde devletin kurumsal girişimci olarak nasıl bir rol oynadığı ele alınmaktadır.

Kurumsal Girişimci Olarak Devlet

Devletler, ellerinde bulundurdukları olağanüstü siyasi, ekonomik güç ile örgütsel alan üzerinde etkili olabilmekte (Scott, 2008) ve kurumsal girişimci rolü üstlenerek örgütsel alanı değiştirebilmektedir. Türkiye ve farklı ülkelerde yapılmış bazı çalışmalar devletin kurumsal girişimcilik rolünü açık bir şekilde göstermektedir. Örneğin, Özen-Aytemur, devletin bir kurumsal girişimci gibi davranıp İktisadi Devlet Teşekküllerini bir örgütsel form olarak oluşturduğunu, daha sonra bunları meşrulaştırdığını ve kurumsal bir nitelik kazandırdığını ve bu süreçte de ülke dışından sürekli bir yönetim bilgisi ithalatı gerçekleştirdiğini vurgulamaktadır (Özen-Aytemur, 2010: 134-170). Gökoğlu (2012) da, devleti sosyal sigorta mantığının oluşumu ve yerleşmesinde meclisteki milletvekilleri aracılığıyla etkili olmuş bir aktör olarak resmetmektedir. Buna göre, sosyal sigortaların meşru bir sistem olarak kabul görmesinin arkasında sosyal devlet ideolojisi yer almış ve çalışanların gelecek güvencesi devlet tarafından teminat altına alınmıştır (Gökoğlu, 2012: 124-125).

Koç (2013), Almanya, Britanya, Kanada ve ABD sağlık sistemlerini ele alan karşılaştırmalı bir çalışmada kurumsal mantıkların ortaya çıkışı ve evriminde devletlerin nasıl bir etkisi olduğunu göstermektedir. Koç (2013) bu çalışması ile farklı siyasalara ve özelliklere sahip ülkelerdeki benzer bir alan üzerinden kurumsal süreçlerdeki farklılaşmayı gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda, örneğin, Türkiye’de tam teşekküllü özel hastane alanının ortaya çıkışını inceleyen Türkeli (2012), devletin örgütsel alana müdahalelerinin kurumsal girişimci niteliği taşıdığını vurgulamaktadır. Tak (2012) da, Türkiye’de devletin sağlık alanında kurumsal : girişimci gibi davrandığını ve bu bağlamda Kamu Hastaneleri Birlikleri’ni kurarak kamu sağlık hizmetinin sunumunda yerleşik yapıyı değiştirdiğini ve eskiden kamu yöneticisi olan aktörleri adeta kıt kaynakların yöneticilerine dönüştürdüğünü ifade etmektedir. Koç ve Yavuz (2012), devletin temsilcisi olarak Sağlık Bakanlığı’nın sağlık alanının yapılandırılması noktasında özellikle Sağlıkta Dönüşüm Programı bağlamında kurumları değiştirmeye yönelik politik ve teknik kurumsal işler yapan bir kurumsal girişimci olduğunu belirtmektedirler. Sağlık

Bakanlığı, Sağlık Kalite Standartları bağlamında, kurumları sürdürmek için özel uzmanlık birimi oluşturma, belirli zaman aralıklarında denetimler yapma, performans dayalı ek ödeme puanları verme, standartlarla ilgili yerel ve ulusal temelde eğitim programları düzenleme ve uluslararası düzeyde Sağlıkta Performans ve Kalite Kongresi adı altında bir bilimsel etkinliğin organize edilmesi gibi kurumsal işler yapan (Koç ve Dirlik, 2013: 157) bir kurumsal girişimci rolü üstlenmiştir. Sağlık Bakanlığı, benzer şekilde, kamu hastanelerinin yönetimini kamu hizmeti kurumsal mantığından işletme benzeri kurumsal mantığa dönüştürme sürecinde kurumsal girişimci niteliğinde çeşitli güç mekanizmaları uygulamıştır (Özseven, Danişman ve Bingöl, 2016).

Diğer yandan, Türkiye’de eğitim sektöründe de devletin kurumsal girişimci rolü dikkat çekmektedir. Örneğin, Şenyuva (2012) bir kurumsal aktör olarak devletin liseden üniversiteye geçişle ilgili izlediği politikadaki değişikliğin, nasıl beklenmedik bir şekilde adına dersane denen yeni bir örgütsel formun doğmasına neden olduğunu ortaya koymaktadır. Devlet dershaneleri kapatma amacıyla yaptığı sınav sistemi değişiklikleri ile bu formun meşrulaşmasına ve yayılmasına da önemli bir katkıda bulunmuştur (Şenyuva, 2012).

Devletin kurumsal girişimci rolü, farklı ülkelerde de belirgin bir şekilde görülmektedir. Örneğin, Çin’de Çevresel Koruma Sistemi’nin doğuşu, gelişimi ve yapılanmasında devlet kurumsal girişimci olarak önemli rol oynamıştır (Child vd. 2007). Marinova vd. (2012), iki farklı bağlama sahip Çin ve Rusya’da bir kurumsal alan olarak doğrudan yabancı yatırımların ortaya çıkışında devletin ana kurumsal girişimci olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre, Çin ve Rusya’daki doğrudan yabancı yatırımlar alanının oluşumu, Rusya’da yalnız ilk ikisi bulunmakla birlikte; (1) ön-kurumsallaşma, (2) düzenleyici destek ve (3) kurumsallaştırma ve yayılım olmak üzere üç aşamalı bir süreçte ve söz konusu bu süreç her iki ülkede de yukarıdan aşağıya doğru bir şekilde gerçekleşmiştir (Marinova vd., 2012: 250-251).

Diğer yandan, Birleşik Arap Emirlikleri’nde Dubai’nin küçük bir balıkçı köyünden küresel bir ticaret merkezi olarak ortaya çıkışı da devletin kurumsal girişimci rolüyle ilişkilidir (Nasra ve Dacin, 2010). Fransa’da da işçiler ve işverenler arasında meslek hastalıklarına ve kazalara bağlı anlaşmazlıkları çözmek üzere 1881 yılında ortaya çıkan ve daha sonra giderek kurumsallaşan bir uygulama olan Affedilmez Hata (*Faute Inexcusable*) uygulamasının oluşumunda, meşrulaşmasında ve kurumsallaşmasında düzenleyici aktör olarak devletin etkisinden bahsedilebilir (Peton ve Peze, 2014). Avustralya’da da değişen enerji yönetim uygulamalarının

temelinde, daha etkili enerji yönetimi ve tasarrufu pratiklerinin benimsenmesinde birer kurumsal girişimci gibi hareket eden devletin etkili enerjiye yönelik politikaları rol oynamıştır (Crittenden, 2014) İsveç'te de tarım sektöründeki sera gazı salınımını düşürmeye yönelik yeni bir kurumsal mantığın ortaya çıkışında devlet organı olarak İsveç Tarım Kurulunun kurumsal girişimcilik rolüne değinilebilir (Stål, 2011). İsrail'de de enflasyon hedeflemesi pratiklerinin benimsenmesinde rasyonel tercihlerden çok kurumsal girişimciler olarak Merkez Bankası ve Finans Bakanlığı arasındaki güç mücadelesi etkili olmuştur (Maman ve Rosenhek, 2009: 217).

Karşılaştırmalı bazı çalışmalarda da devletin kurumsal girişimcilik rolü dikkat çekmektedir. Örneğin, Flynn vd. (2014), Birleşik Krallık ve Japonya gibi iki çok farklı ulusal bağlama odaklanarak yaşlı çalışanların çalışma ve emekliliklerinin yönetimini devletin kurumsal girişimciliğinin nasıl şekillendirdiğini gözler önüne sermişlerdir. Bohnsack vd. (2015) de, 1982-2012 yılları arasında, küresel güneş enerjisi sektörünün kurumsal inşasının temelde 3 aşamada gerçekleştiğini ve bu inşanın farklı dönemlerinde aralarında hükümetlerin de bulunduğu farklı kurumsal girişimcilerin rol oynadığını ortaya koymuşlar, Kyocera, Sharp Solar ve BP Solar gibi özel şirketlerin yanında Japon, Alman ve Çin hükümetlerinin de birer kurumsal girişimci gibi davrandıklarını vurgulamışlardır.

Ortaya konan bulgu ve açıklamalardan hareketle, devletlerin kurumsal süreçlerde kendi gündemi doğrultusunda birer kurumsal girişimci gibi davrandığı ve özellikle yasal düzenlemeler ve regülasyonlar yoluyla örgütsel alanların oluşumu, değişimi ve çözülmesinde kritik rol oynadığı, bunların da yeni kurumsal yazında dikkate değer bir yer işgal ettiği ifade edilebilir.

Değerlendirme ve Sonuç

ABD kaynaklı yeni kurumsal kuramcılar arasında, devletin her ne kadar örgütsel alanlardan bağımsız şekilde *kural koyucu*, *tarafsız* ve *zorlayıcı* bir aktör olduğu yaygın bir görüş olarak kabul görse de, görgül incelemeler durumun pek de öyle olmadığına işaret etmektedir. Devletler, farklı bağlamlarda örgütsel alana doğrudan müdahale ederek, zaman zaman bizzat alanın oluşmasını sağlayarak veya alanı dönüştürerek, alandaki kurumsal mantıklara, örgütsel pratiklere ve formlara şekil verebilmektedir.

İlginç bir şekilde, alanlar ve bağlamlar değişse de devletin müdahale şekli aynı kalabilmektedir. Devlet, birbirinden oldukça farklı siyasalarda benzer örgütsel alandaki benzer davranışlarla, yani adeta aynı mekanizmalarla kurumsal süreçlere etki ederek (*kurumsal*) girişimcilik yapabilmektedir.

Devletler bağlamsal veya örgütsel alansal farklılıklar gözetmeksizin kurumsal süreçlerde açık bir şekilde kurumsal girişimcilik olarak ifade edilebilecek eylemlere girişmektedirler. Muhakkak ki, devletin farklı bağlamlardaki kurumsal girişimciliğindeki en önemli mekanizması hukuki düzenlemelerdir. Devletlerin kurumsal girişimcilik amaçlı hukuki düzenlemeleri, Lawrence ve Suddaby (2006) tarafından politik işler olarak ifade edilmektedir.

Hukuki düzenlemelere ilişkin görgül bulguların kurumsal kuramın yeni gelişen ve özellikle devletin eylemlerini açıklamada önemli bir çerçeve sunan kurumsal iş (Lawrence ve Suddaby, 2006) yazını ile bütünleştirilmesi kurumsal girişimcilik yazınına önemli katkı sağlayabilecektir.

Kaynakça / References

- Battilana, J. 2006. Agency and institutions: The enabling role of individuals' social position. *Organization*, 13(5), 653-676.
- Battilana, J., Leca, B. ve Boxenbaum, E. 2009. How actors change institutions: Towards a theory of institutional entrepreneurship. *The Academy of Management Annals*, 3(1), 65-107.
- Beckert, J. 1999. Agency, entrepreneurs, and institutional change. The role of strategic choice and institutionalized practices in organizations. *Organization Studies*, 20(5), 777-799.
- Berger, P. ve Luckmann, T. 1966. *The social construction of reality: a treatise in the sociology of knowledge*. NY: Doubleday.
- Bohnsack, R., Pinkse, J. ve Waelpoel, A. 2015. The institutional evolution process of the global solar industry: The role of public and private actors in creating institutional shifts. *Environmental Innovation and Societal Transitions*, 20(2), 16-32.
- Brint, S. ve Karabel, S. 1991. Institutional origins and transformations: The case of American community college. W.W. Powell ve P.J. DiMaggio (Ed.). *The new institutionalism in organization analysis*:337-360. Chicago: University of Chicago Press.
- Child, J., Lu, Y., ve Tsai, T. 2007. Institutional entrepreneurship in building an environmental protection system for the People's Republic of China. *Organization Studies*, 28(7), 1013-1034.

- Clegg, S. 2010. The state, power, and agency: Missing in action in institutional theory? *Journal of Management Inquiry*, 19(1), 4-13.
- Clegg, S. 2012. Sociology of organizations. G. Ritzer (Ed.), *The Wiley-Blackwell companion to sociology*:164-181. Chichester, UK: Wiley-Blackwell.
- Crittenden, P. M. 2014. *New perspectives on institutional change: the case of changing energy management practices in Australia*. Unpublished doctoral dissertation, UTS Business School, Sydney.
- DiMaggio P. 1988. Interest and agency in institutional theory. L.G. Zucker(Ed.).*Institutional patterns and organizations: Culture and environment*:3-21. Cambridge, MA: Ballinger.
- DiMaggio, P. 1983. State expansion and organizational fields. R. H. Hall ve R. E. Quinn (Ed.).*Organization theory and public policy*:147-161. Beverly Hills: Sage.
- DiMaggio, P. J. ve Powell, W. W. 1983. The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. *American Sociological Review*, 147-160.
- DiMaggio, P.J. ve Powell, W.W. 1991. Introduction. W.W. Powell ve P.J. DiMaggio (Ed.). *The new institutionalism in organization analysis*:1-38. Chicago: University of Chicago Press.
- DiMaggio, P. J. ve Powell, W. W. 1991. *The new institutionalism in organizational analysis*. Chicago: University of Chicago Press.
- Dobbin, F. 1994. *Forging industrial policy: The United States, Britain, and France in the railway age*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Fligstein, N. 1990. *The transformation of corporate control*. Harvard University Press.
- Fligstein, N. 1991. The structural transformation of American industry: An institutional account of the causes of diversification in the largest firms, 1919–1979. W.W. Powell ve P.J. DiMaggio (Ed.). *The new institutionalism in organization analysis*:311-336. Chicago: University of Chicago Press.
- Fligstein, N. 1997. Social skill and institutional theory. *American Behavioral Scientist*, 40(4), 397-405.
- Fligstein, N. 2001. Social skill and the theory of fields. *Sociological Theory*,19(2), 105-125.
- Fligstein, N. 2005. States, Markets and Economic Growth. Victor Nee ve Richard Swedberg (Ed.). *The Economic Sociology of Capitalism*:120–143. Princeton, NJ: Princeton University Press.

- Flynn, M., Schroeder, H., Higo, M. ve Yamada, A. 2014. Government as institutional entrepreneur: Extending working life in the UK and Japan. *Journal of Social Policy*, 43(03), 677-677.
- Friedland, R. ve Alford, R. R. 1991. Bringing society back in: Symbols, practices, and institutional contradictions. W. W. Powell ve P. J. DiMaggio (Ed.). *The new institutionalism in organizational analysis*: 232-263. Chicago: University of Chicago Press.
- Garud, R., Hardy, C. ve Maguire, S. 2007. Institutional entrepreneurship as embedded agency. An introduction to the special issue. *Organization Studies* 28, 957-969.
- Gökoğlu, M. M. 2012. *Çalışanların gelecek güvencesi: Türkiye’de sosyal sigorta mantığının oluşumu, 1921-1950*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Greenwood, R., Oliver, C., Suddaby, R. ve Sahlin-Andersson, K. 2008. *The sage handbook of organizational institutionalism*. Los Angeles: Sage.
- Greenwood, R., Suddaby, R. ve Hinings, C. R. 2002. Theorizing change: The role of professional associations in the transformation of institutionalized fields. *Academy of Management Journal*, 45(1), 58-80.
- Hardy, C. ve Maguire, S. 2008. Institutional entrepreneurship. R. Greenwood, C. Oliver, K. Sahlin ve R. Suddaby (Ed.). *The sage handbook of organizational institutionalism*: 198-217. Los Angeles: Sage.
- Higgins, W. ve Hallström, K. T. 2007. Standardization, globalization and rationalities of government. *Organization*, 14(5), 685-704.
- Hoffman, A. J. 1999. Institutional evolution and change: Environmentalism and the US chemical industry. *Academy of Management Journal*, 42(4), 351-371.
- Holm, P. 1995. The dynamics of institutionalization: Transformation processes in Norwegian fisheries. *Administrative Science Quarterly*, 398-422.
- Jepperson, R. L. 2002. Political modernities: Disentangling two underlying dimensions of institutional differentiation. *Sociological Theory*, 20(1), 61-85.
- Jepperson, R. L. ve Meyer, J. W. 1991. The public order and the construction of formal organizations. W.W. Powell ve P.J. DiMaggio (Ed.). *The new institutionalism in organization analysis*: 204-231. Chicago: University of Chicago Press.
- Khan, F. R., Munir, K. A. ve Willmott, H. 2007. A dark side of institutional entrepreneurship: Soccer balls, child labour and postcolonial impoverishment. *Organization Studies*, 28(7), 1055-1077.

- Koç, O. ve Dirlik, S. 2013. Sağlık Kalite Standartları Örneğinde Kurumsal Düzenlemelerin Sürdürülmesi Yönüyle Yapılan Kurumsal İşler. **4. Örgüt Kuramı Çalıştayı Bildiriler Kitabı**:157-177, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Şubat.
- Koç, O. ve Yavuz, Ç. 2012. Demir Kafesi Yeniden Yapılandırma: Türkiye Sağlıkta Dönüşüm Programı Kapsamında Kurumsal İş ve Kurumsal Girişimcilik İlişkin Bir Araştırma. **20. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiri Kitabı**: 130-137. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, Mayıs.
- Koç, U. 2013. Taking The State Seriously: The Effects Of The State On Institutional Change and Field-Level Logics. **4. Örgüt Kuramı Çalıştayı Bildiriler Kitabı**:23-51, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Ankara, Şubat.
- Koç, U., Özen-Aytemur, J. ve Erdemir, E. 2017. Powerful actor and hesitant institutionalization: The state in the history of Turkish football. **The International Journal of the History of Sport**, 1-17.
- Kurt, Y. 2015. **Yeni kurumsal kuram perspektifiyle havacılıkta emniyet yönetim sistemi uygulamalarının değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Lawrence, T. B. ve Suddaby, R. 2006. Institutions and institutional work.S., Clegg, C., Hardy, W., Nord ve T. B., Lawrence (Ed.). **Sage handbook of organization studies: 215-254**. 2nd Ed., London: Sage
- Lawrence, T. B., Suddaby, R. ve Leca, B. 2009. **Institutional work: Actors and agency in institutional studies of organizations**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Levy, D. ve Scully, M. 2007. The institutional entrepreneur as modern prince: The strategic face of power in contested fields. **Organization Studies**, 28(7), 971-991.
- Maguire, S., Hardy, C. ve Lawrence, T. B. 2004. Institutional entrepreneurship in emerging fields: HIV/AIDS treatment advocacy in Canada. **Academy of Management Journal**, 47(5), 657-679.
- Maman, D. ve Rosenhek, Z. 2009. The contested institutionalization of policy paradigm shifts: the adoption of inflation targeting in Israel. **Socio-Economic Review**, 7(2), 217-243.
- Marinova, S., Child, J. ve Marinov, M. 2012. Institutional field for outward foreign direct investment: a theoretical extension? Tihanyi, L., Devinney, T.M., Pedersen, T. (Ed.).**Institutional theory in international business and management, advances in international management: 233-261**. Emerald Group Publishing Limited.
- Meyer, J. W. ve Rowan, B. 1977. Institutionalized organizations: Formal structure as myth and ceremony. **American Journal of Sociology**, 340-363.

- Meyer, J. W. ve Rowan, B. 1983. The structure of educational organizations. J. Meyer ve R. Scott (Ed.). *Organizational environments: Ritual and rationality*:71-98. Beverly Hills, CA: Sage.
- Meyer, J. W. ve Scott, W. R. 1983. *Organizational environments rituals and rationality*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Mizruchi, M. S. ve Fein, L. C. 1999. The social construction of organizational knowledge: A study of the uses of coercive, mimetic, and normative isomorphism. *Administrative Science Quarterly*, 44(4), 653-683.
- Nasra, R. ve Dacin, M. T. 2010. Institutional arrangements and international entrepreneurship: The state as institutional entrepreneur. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 34(3), 583-609.
- Orru, M., Biggart, N.W. ve Hamilton, G.G. 1991. Organizational isomorphism in East Asia. W.W. Powell ve P.J. DiMaggio (Ed.). *The new institutionalism in organization analysis*:361-389. Chicago: University of Chicago Press.
- Özen-Aytemur, J. 2010. *Türkiye’de yönetim düşüncesinin erken dönemleri*. İstanbul: Libra Yayınevi.
- Özen, Ş. 2010. Yeni kurumsal kuram: Örgütleri çözümlemede yeni ufuklar ve yeni sorunlar. A.S. Sargut ve Ş. Özen (Ed.). *Örgüt Kuramları*: 237-331. Ankara: İmge.
- Özen, Ş. 2011. Yeni kurumsal kuramın dayandığı siyasal sistem varsayımları ve türkiye açısından bir değerlendirme. F. Kartal (Ed.). *Türkiye’de kamu yönetimi ve kamu politikaları*:45-66. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.
- Özen, Ş. 2014. Recontextualizing the new institutional conception of the state to the Turkish Case. R. Westwood, G. Jack, F. Khan ve M. Frenkel (Ed.). *Core-periphery relations in organization studies*:79-98. Palgrave Macmillan.
- Özen, Ş., Sargut, S., Varoğlu, A.K., Sözen, H.C. ve Gönül, Ö.Ö. 2008. *Türkiye’deki büyük girişimci profilindeki değişim*. Yayımlanmamış TÜBİTAK Projesi. Ankara: TÜBİTAK.
- Özseven, M., Danışman, A. ve Bingöl, A. S. 2016. Kurumsal değişim, güç mekanizmaları ve direniş taktikleri: Türk sağlık alanında bir araştırma. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 43(3), 779-811.
- Palmer, D. ve Biggart, N. 2002. Organizational institutions. J. Baum (Ed.). *The blackwell companion to organizations*: 259-280. Oxford: Blackwell.
- Perkmann, M. ve Spicer, A. 2007. Healing the scars of history’: Projects, skills and field strategies in institutional entrepreneurship. *Organization Studies*, 28(7), 1101-1122.

- Peton, H. ve Pezé, S. 2014. The unsuspected dynamics of the regulative pillar: The case of Faute Inexcusable in France. *M@n@gement*, 17(3), 145-179.
- Powell, W. W. 1991. Expanding the scope of institutional analysis. W.W. Powell ve P.J. DiMaggio (Ed.). *The new institutionalism in organization analysis: 183-203*. Chicago: University of Chicago Press.
- Sargut, A. S. 2002. Bilimin ikilemi: Belirlenirlik ya da belirlenmezlik. *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 121-126.
- Sargut, A. S. 2012. Sosyal bilim olarak örgüt ve yönetim araştırma alanları: bilimsel meşruiyet sorunları nasıl aşılr? *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2).
- Scott W. R. ve Meyer, J. W. 1991. The organization of societal sectors: Propositions and early evidence. W.W. Powell ve P.J. DiMaggio (Ed.). *The new institutionalism in organization analysis: 108-140*. Chicago: University of Chicago Press.
- Scott, W. R. 1987. The adolescence of institutional theory. *Administrative Science Quarterly*, 493-511.
- Scott, W. R. 2005. Institutional theory: Contributing to a theoretical research program. K.G. Smith ve M.A. Hitt (Ed.). *Great minds in management: the process of theory development: 460-484*. Oxford: Oxford University Press.
- Scott, W. R. 2008. *Institutions and organizations*, Thousand Oaks (CA): Sage Publications.
- Scott, W. R. ve Meyer, J. W. 1994. *Institutional environments and organizations: Structural complexity and individualism*. Los Angeles: Sage.
- Seo, M. G. ve Creed, W. D. 2002. Institutional contradictions, praxis, and institutional change: dialectical perspective. *Academy of Management Review*, 27(2), 222-247.
- Stål, H. 2011. Examining the relationship between emerging and prevailing institutional logics in an early stage of institutional entrepreneurship. *Journal of Change Management*, 11(4), 421-443.
- Strang, D. ve Sine, W. D. 2002. Interorganizational institutions. J. Baum (Ed.). *The blackwell companion to organizations:497-519*. Oxford: Blackwell.
- Streeck, W. ve Schmitter, P. C. 1985. Community, market, state-and associations? The prospective contribution of interest governance to social order. *European Sociological Review*, 1(2), 119-138.
- Şenyuva, Z. 2012. *Türkiye’de dershanelerin yayılma ve meşrulaşma süreci*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Tak Meydan, B. ve Koçak, Y. 2016. Bir Kurumsal Girişimcilik Örneği Olarak Kamu Hastane Birliklerinin Kurumsal Girişimcileri ve Onları Muktedir Kılan Alan ve Aktör Düzeyindeki Etkenlerin Analizi. *24.Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı:920-930*. Sabancı Üniversitesi, İstanbul, Mayıs.

- Tak Meydan, B. ve Yasit, M. 2015. Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'dan Kamu Özel İş Birliği Modeli İle Tesis Yaptırılması, Yenilenmesi ve Hizmet Alınmasına Dair Kanuna: Türk Sağlık Alanında Kurumsal Çevrenin Değişimi (1928-2014). **23.Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**:13-29 Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla, Mayıs.
- Tak, B. 2012. Devlet ve Mesleğin Örgüt Popülasyonları Üzerindeki Kurumsal Etkilerinin Analizi: Türk Sağlık Alanında Bir Araştırma (1834-2010), **20. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı**:144-146. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, Mayıs.
- Tempel, A. ve Walgenbach, P. 2007. Global standardization of organizational forms and management practices? What new institutionalism and the business-systems approach can learn from each other. *Journal of Management Studies*, 44(1), 1-24.
- Turhan, M. S. ve Danışman, A. 2016. *Yapı-eyleyen ikiliği ve kurumsal kuram*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Türkeli, S. 2012. *Kurumsal alanın oluşumu ve değişiminde mikro-makro aktör ve yapıların etkileşimi: Türkiye'deki tam teşekküllü özel hastaneler alanı örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Üsdiken, B. (2003). Plurality in institutional environments and educational content: The undergraduate business degree in Turkey. R. P. Amdam, R. Kvalshaugen ve E. Larsen, (Ed.). *Inside the business school: the content of European business education*:87-109. Oslo: Abstrakt Press.
- Yıldırım, E. 1999. Anthony Giddens' in yapılanma teorisi. *Bilgi*, (1), 25-44.